

Fjärde roten, tomt 45

Kvarteret Holländaren

Nionde roten 1637–57

Västra Hamnens östra sida

Fjärde roten 1657–70

Mellersta delen av 4.45

Jöran spelman

1637–39 här, sedan längre ned i mantalslängden

Cornelius Claessen de Bur

Cornelius i Amsterdam

1637–66

Claus Corneliison

Cornelius Classon masthandlare

1671–75

Under senare delen av 1600-talet kallades familjens medlemmar *Bihl* eller *Bijl* (eller *Byl*, ty enligt en språkman skiljer man icke mellan *y* och *ij* i holländskan. Det uttalas och stavas *Beil*). Namnet *Bihl* uppträder annars mycket tidigt i Göteborgs historia. En *Jan Claessen Byl* nämnes bland de holländare, som på Gustaf II Adolfs initiativ sommaren 1621 avreste från Stockholm till Göteborg. En holländsk *byggmästare Jan Claessen Bijl* anlätades 1607 vid byggandet av Lilla Edet. – Se Almquist I:50, 179, 186 272, 309, 310 n.

Den ovan omtalade Cornelius de Bur var hela perioden 1637–57 bosatt i *nionde roten* och efter roteomläggningen i den *fjärde roten*. (Sydligaste delen av 4.45 låg efter hösten 1657–1670 i *sjätte roten*.) Han kallades i yrkesregistret 1639 krögare och är den ende Cornelius Claesson, som nämnes i Göteborgs mantalslängd 1637–57. Det bör vara till honom de data kan hänföras, som i Wilhelm Bergs register till Christine kyrkas böcker upptages under namnet Cornelius Claesson skeppare men också de tidigare av dem som upptagas under namnet Cornelius Beil.

Redan 23.11.1632 kan man finna Cornelius Claesson i källorna. Då köpte han 1.500 tegel från Göteborgs tegelbruk. Cornelius Claessen krävde 26.2.1634 (Gbg K) *Gert Pannebakare*.

Gbg RR 1636–08–25: ”Der Wachtmeister contra Cornelius den Buer. Cläger repetirt seine am 16 disese vor Gericht gethane Clagt. Begehrende Urtell und Rechtt in der Sachen. Der Unterschultz berichtet, dass die Soldaten kegen Ihm gesagt, dass sie sich mit Beklagten verglichen, welches Beklagten negirt.

Die Sache ist bis den Negsten ausgestellt, als den die Soldaten sollen uffgefordert und zugefragt werden, ob sie sich mit Beklagtem verglichen oder nicht.”

Både Cornelius Claessen d.ä. och hans andra hustru Altje var dopvittnen hos *Henrik de Letter*, bosatt 4.47 (tillsammans med *Trulls skeppare* eller dennes hustru), och *Matthis von Fellen*, Cor-

nelius dessutom hos *Johan von Minden*, *Johan Schael* och *skepparen Assmus Peterssen*. Banden med Johan von Minden var tydligen starka:

Frans Kuhn förklarade den 18.4.1689 att han aldrig hade sett några *Cornelii Claessons* böcker hos Johan von Minden utan endast i hans egen gård, *som rådmann Areel nu för tiden bebodde*. Han visste, att *Lambert Dellinguhausen* och *Cornelius Claesson* företagit all deras (gemensamma) handel i *Cornelius Claessons* hus. Vad de 1 000 rdr angick, som han sade sig ha betalt till Johan von Minden å *Cornelii Claessons* vägnar så hade det skett 4–5 år innan *Cornelius Claesson* kom att logera i Johan von Mindens hus.

Cornelius Claessen krävde den 24.2.1664 *Anders Marcus*, som genom sin dotter ansåg sig ha levererat 50 rdr till *Cornelius* avlidna hustru i dessas hus.

Vid kämnärsrätten den 2.2.1660 omtalas att *skepparen Jacob Wulfs* redare *Reinholt Pohlman* hade köpt ett skepp av *Cornelius Claesson* och fordrade kompass, ankare och tåg. Vid samma rätt vände sig *Johan Wilhelm Schmidt* från Hamburg mot *Cornelius Claessen*, som skulle vara skyldig *Jesper Ellers* änka 64 riksdaler för en skeppsbåt tillhörig *skeppet S:t Johannes*. *Cornelius Claessons* ombudsman *Daniel Pettersson* uppgav, att eftersom båten var gammal och ”odugelig” försålde *Cornelius Claessen* båten till *Hans Wulf* med *Jesper Ellers* samtycke och vetskap, och med de förord, vad båten kunde kosta, skulle *Hans Wulf* giva, ”emellertid dödde sal *Jesper Ellers*, varföre ock alt sedan bemälte handel stillaståndit”. Kärandeparten hävdade, att det inte var någon gammal och liten båt utan en ny, stark och stor båt.

Den 30.4.1634 begravdes ”*Kornelij Clagesen frow*”. Nytt äktenskap ingick *Cornelij Clagesen* den 16.4.1637 med *Altie Clagesen*: hon begravdes den 5.8.1662. *Christine kyrkas* böcker upptar icke något omgifte för *Cornelius* men begravningsboken omtalar den 4.12 1694 ”mit sonst gewöhnlichen Ceremonien begraben *Fraw Cornelia Beils*, starb am Schlage, alt 96 Jahr”. Begravningsböckerna upptar att han måst begrava sju barn 1638–50. Hur många han fick behålla framgår ej, eftersom dopböckerna börjar först 1655. Men det förefaller som endast sonen *Claes Corneliusson Bihl* nådde vuxen ålder. Enligt justitiekollegiets protokoll för den 20.6.1665 handräcktes *Cornelius Claesson* och sonen *Claes Corneliusson* om den senares möderne. *Claes* avled före fadern och begravdes den 23.4.1667. Med hustrun *Rangela Hansdotter Horn* hade han sonen *Cornelius Claesson Bihl d.y.*

Vid *Askims häradsrätt* i januari 1673 uppträdde *skepparen Anders Nilsson ”Wig”* (*Anders Nilsson i Viken*) och begärde att som närmaste bördeman få inlösa halva gården *Synneröd* i *Lundby socken* på *Hisingen*. Hans styvfader hade under hans omyndiga år sålt den till *Cornelius Claesson* i *Göteborg* och den hade tillfallit dennes son *Claes Corneliusson* i mödernearv. Sedan hade *Claes Corneliussons* lille sons styvfader *Olof Biörnsson* och *Hans Horn* sålt den halva gården till *Anders Carlsson i Syråla* och *Erik Persson*. Köpebrevet hade bevittnats av *Hans Horn*, *Ragnella Horn* och *Johannes Petraeus*.

Hovrätten i *Jönköping* meddelade i ett brev den 15.3.1679 att *Cornelius Claesson* den äldre ”må licensieras från förmynderskapet för sin soneson *Cornelius Claesson* den yngre. Styvfadern *Olof Biörnsson* må föreslå vem han vill ha till förmyndare i stället”. 77 år gammal begravdes *Cornelius Claesson* den 21.9.1684. Det omtalas den 9.11.1693, att salig *Cornelius Claesson* hade varit i logemente hos kapten *Anckarcreutz* och njutit hans kost och uppehälle. Det måste vara den äldre *Cornelius* det gäller, ty hans sonson *Cornelius Claesson de Bihl* avled 31 år gammal den 22.5.1697 (begr. den 30 samma månad vid tyska kyrkan).

1681 hade gården överlåtits till

notarie Sveno Areel.

Denne, som 1670 anställdes som ”handlingsskrivare” och som arbetshjälp till svenske sekreteraren, blev sedan notarie, i vilken befattning han kvarstod till år 1695. Han blev rådman 1.1.1683 och avled 14.11.1697. Han var såtillvida släkt med de tidigare innehavarna av gården som han var gift med Claes Corneliussons svägerska *Maria Hansdotter Horn*. Han efterlämnade två döttrar *Elisabeth och Sara Areel*.

Den 23.10.1699 lagbjöd

regementsbarberaren mästare Daniel Gertner

sal rådman Sveno Areels gård vid Västra Hamnen mellan mästare Gottfrid Köppes i norr och dess eget i söder, köpt av vederbörande förmyndare. Fortsättning: se 4.45s och 4.45n.

Norra delen av 4.45

Ingeborg Nils Månssons

1637 (2 mtl) – sedan 1 mtl)- 42. På vilken tomt hon bodde är ej känt. Kanske södra delen av 4.45.

Joris Gertsson krögare

1637–41 med två mtl

Han gifte sig den 9.5.1630 med *Elisabeth Docks*

Göteborgs äldsta överrättsprotokoll är skrivna på tyska:

Gbg RR 18.8.1636: „Der Wachtmeister Tiburtius contra Jorich Gerdtssen Beklagter. Cläger clagt über Beklagten, wie dass er am vergangenem 16 dieses umb 9 Uhren uff den abend ins und aus dem hause bier gez--fft und verkaufft, deswegen Er Cläger dan (?) die tonne mit dem Bier durch die Soldaten wegdragen lassen. Begehret daruber urtell und Recht.

Beklagter bittet, dass es ihn diesmahl muege zugegeben werden, soll es her nachher nicht mehr thuen.“

9.12.1641 Ö: Joris Gertsson hade i dag bittida avlidit. Han hade inga arvingar i staden. *Hans Tihl, Jockum Peltzer, Gert Kock* och *Claes Jenssen Brandt* begärde, att rätten skulle låta inventera och taga arvet i förvaring. Till detta utsågs de nämnda och *Anthoni Skori*. De skulle efter värdering försegla och försluta sterbhuset.

Göteborg K 22.3.1643: *Aron glasmästares hustru* bevisade med hjälp av *Dorothea Senthlens* och *Palmiae Weisshaufs* skrifter, att hennes mans skuld till sal. Joris Gertsson var betald. samt att hon Joris Gertssons änka Elisabeth fick tillbaka den guldring, som hennes man hade köpt av henne för 2 1/2 rdr liksom en slät sammetsmössa, som blev såld vid uppropet (auktionen). Det blev uppskov i ärendet, eftersom svaranden säger sig icke ha levererat sal Elisabeth mössan med något visst accord om dess värde, inte heller visste man för mycket mössan blev såld vid auktionen.

Påfwel skomakare 1643, 1646

Reggert Reggertsson 1648–49: hos honom *Hans Nilsson* 1648

Det bör vara Reggert Reggertsson styrman, som 1646 bodde rote 5 och 1651–60 rote 27 (senare 16). Han köpte 1656 brännvin i Hamburg, som hans änka *Kerstin Jacobsdotter* krävdes på 18.8.1665.

Jockum Rothenhan fortifikationskassör

1652–55

Enligt Stig Dymplings förteckning över bryggare och bryggerier i Göteborg före 1810 bryggde slottsskrivaren Jochim Rotenhan öl i Färjestaden på 1630–40-talen.

Joakim Rotenhans fullmäktige *Jöran Eriksson* krävdes vid kämnärsrätten den 1.2.1667 genom *Daniel Pettersson* av *Anders Björnsson*, som hänvisade till sin sal faders bok. Den 13 februari bevisade Jockum Rothenhan, att *Anders Björnssons* fordran hade betalats redan 22 år tidigare till *Anders Björnssons* mor *Karin Jonsdotter*.

Den 29.3.1670 omtalas kassören Joakim Rotenhans begravning i Gustavi kyrkoräkenskaper. Fordom fortifikationskassören Joakim Rothenhans arvingar förklarade den 2 juni samma år att de ville bli befriade från *Daniel Nilssons* efterleverskas och arvingars fordran.

Göteborg juni – okt 1670: Joakim Rotenhans dotter var gift med *major Erik Larsson*. Hon bör vara identisk med kommandantskan på Nya Elfsborg Sara Rothenhan som den 5.6.1673 krävdes av rådmann *Johannes Petreus* på betalning för rättshjälp han givit hennes fader fortifikationskassören Joakim Rothenhan vid Vänersborgs rådhusrätt. Vid häradsrätten i Askim i februari 1684 uttalade sig fru Sara Rothenhan angående tegelbruket vid Färjestaden. Fru Sara Rothenhan var dopvittne, när *Eugenius Fistulator* döpte sin son *Benediktus* den 27.5.1671.

Det fanns också en *Daniel Rothenhan*, vars hustru *Susanna* begravdes den 21.4.1658.

Sal Joakim Rothenhans arvingar och *insp. Jonas Ekebon* var enligt kämnärsrättens protokoll 1.3.1671 alla boende på Hising under Hisings tingsrätt. Vid kämnärsrätten den 8.2.1671 fordrade fordom fortifikationskassören Joakim Rothenhans arvingar dels *Petter Brandt* för takpannor och mursten han erhållit från sal Rothenhan 1669, dels *Berge Andersson Bohm*. Den 5.4.1671 fälldes vid rätten omdömet om Rotenhans tegelpannor, att de var ”Wrakzwrak och intet bättre”.

Göteborgs registratur den 4.10.1671: *Anna Hansdotters* styvson *Jacob Danielsson* hade inte infunnit sig inför rätten för att tala i processen mot fordom fortifikationskassören Joakim Rothenhans arvingar.

Den 29.3.1672 omtalas som ombudsman för Rotenhans arvingar slottspredikanten på Nya Elfsborgs son *Herr Johannis Gothenius*.

Den 21.11.1672 fälldes dom i ärende mellan *Ingeniör Hector Loffmans efterleverska* och framlidne Joakim Rotenhans samtliga arvingar angående betalning för tegel levererat från Rotenhans tegelbruk 1661.

*Jöran Fistulator 1666–67**Robbert Klärck 1673**Doktor Gerhard Stallhoff 1672–73*

Den 16.5.1671 omtalas att Joakim Rotenhans arvingars gård hade sålts till

Eugenius Fistulator

som alltså blev ägare av hörntomten mellan Västra Hamngatan och Drottninggatans södra sida. *Eugenius Fistulator* bodde här redan 1666, antagligen som hyresman. Han var son till *Benedikt Fistulator*, som 1637–44 bodde i tredje roten och därefter till sin död 1651 i sjunde roten, där också hans änka *Cathalena Josten*, död 1660 bodde.

I obligation den 31.3.1694 påtog sig Eugenius Fistulator att betala sin svärson *Gottfried Meissners* skuld till hospitalet 75 d smt. Han pantsatte sitt nuvarande boningshus ”belegen auf der Ecke in der Königinstrasse, benachbaret vom Rathsverwanten Sven Areel”.

Ett par år före sin död 1696 köpte Eugenius Fistulator en gård på Kungsgatan mellan Henrik Simonsson och accismästare Anders Elofsson (AIIb:4 12.2.1694), vilken gård hans änka *Anna Tüchler* pantsatte till banken. Den 1.12.1697 uppvisades i rätten hustru Anna Fistulators originalobligation för ett lån i banken på 360 d smt caroliner emot vilken hon pantsatte sin tomt på Holländaregatan emellan bläckslagare Benjamin Conradt å västre och rådman Areels hus å södra sidan.

1696 begärde Eugenius Fistulators änka Anna Tüchler betalning för den ”franzose kur”, som hennes man på magistratens order förrättat på *murmästaren Lars Andersson*, hans hustru och barn. Hon angavs den 4.11.1697 äga hus på Holländaregatan mellan bläckslagare Benjamin Conradt i öster och rådman Areels hus å södra sidan (AIIb:4). Sedan änkan för 1 200 d smt sålt gården till

regementsfältskär Gottfrid Köppe

fick denne uppbud den 22.8.1698 och fasta den 3.10.1698. Som grannar anges sal rådman Sven Areel på södra och befallningsman Gert Westman å östra sidan. Det visade sig den 14.9.1699, att han övertagit sin svärmor Anna Tüchlers obligation och pantsättning på 360 d smt Caroliner av ”hus och gård på Drottninggatan i hörnet näst intill sal. rådman Areel.” (AIIb:4 14.9.1699).

Johan Jacob Ermersch, Johan Henrik Caldiner och Niclas Möller inlade i rätten den 23.7.1716 (EIIa:28) en kopia av framlidne regementsfältskären Köppes testamente, daterat den 20.1.1713, där han förordnade, att hans sina döttrar *Johanna Barbara* och *Fredrika Elisabeth* skulle erhålla 2 000 d smt i fädernearv tillsammans. Pengarna skulle innestå hos modern så länge hon drog försorg om döttrarna (EIIa:28). Vid RR behandlades den 14.4.1724 frågan om framlidne Gottfrid Köppes yngsta dotter Fredrika Elisabeths fädernearv.

Fältskären Baltzer Gottfrid Simonis gifte sig i tyska kyrkan den 10.4.1720 med Johanna Barbara Köppe. Den 25 april samma år påminte han om hennes fäderne och talade i brevet om sin (styv)svärfar fältskären

Johan Melchior Hartram

under överste Bildts dragonregemente. Denne hade den 20.9.1716 gift sig med Köppes änka *Anna Margareta Schultz* och därigenom blivit ägare av denna hörntomt.

Engelske handlanden John Chambers

köpte av Johan Melchior Hartram 7.7.1720 år för 3 000 d smt och en diskretion av 150 d smt hus och gård på hörnet vid Lilla västra hamnen mellan handelsmannen Claes Habicht vid västra hamnen i söder och sockerbagaren Johan Lindhult i öster. Johan Chambers erhöll uppbud den 13.2.1721 och fasta den 21 dec.samma år. Den 6.5.1724 omtalas den engelske köpmannen John Chambers och dess kompanjon *Wilhelm Pehrsson*. Den 20.3.1725 beviljades Johan Chambers anslag till auktion på framlidne fältskären Köppes för detta tillhöriga tomt på vilken Chambers hade erhållit fasta.

Den 26.11.1735 erhöll *madame Sara Chambers* bevis, att hon var avlidne mäklaren Johan Chambers änka: Johan Chambers hade en fordran i England hos en Joseph Laey (Ba:40). Hon begravdes i Christine kyrka den 3.6.1740.

Källaremästaren och vinhandlaren Johan Jurgen (Georg) Jeanssen

var ägare 1730–65. Han var född 30.9.1689 i Rhene, Mecklenburg. Enligt Berg (II:5–6, 247) uppfostrades han av en amtman i Sachsen och lärde sig till kypare i Lübeck, Frankfurt och Kissingen. Han erhöll 25.5.1725 burskap i Göteborg som vinhandlare. Han var föreståndare för tyska kyrkan och avled 25.1.1765. Han begagnade för sin sjuklighet baden i Pyrmont. Hos honom arbetade 1733 *tyske bokhållaren Johan Schliekrull*, 1735 *kyparen Ernst Knie* och 1730–35 *gårdsdrängen Mikael Eriksson*. 1753 omtalas personalen bestå av källargossarna sonen *Philippus Jeansson*, *Johan Buchou* och *Hindrich Biehusen*, *drängen Nils Bryngelsson* och *pigan Lena Andersdotter*. 1759 nämnes *jungfru Lisa Suhr* och *kyparen Mikael Stephan*–1734 hade han övertagit södra och obebbyggda delen av 4.45 av fältskären Johan Lorentz Rönnow; se 4.45s.

Johan Georg Jeansson gifte sig första gången den 14.10.1719 med *Anna Justina Buchou*, döpt 23.8.1702, död 1737 och begr. 22 nov. (bou 23.11.1743), dotter till *handl. Johan Buchou*, född 1649, död 1704 och *Justina Östring*, f.1672, död 1717. *Albrecht Buchou*, *Carl Buchou*

(genom magister *Sveno Fridelius*), källarmästare Johan Jeurgen Jeansson å egna och dess *svåger Philip Buchous* vägnar begärde den 13.3.1725, att deras broder *källarmästaren Johan Christian Buchou* före en viss termin borde göra reda för sterbhusets affärer.

Enligt Göteborgs magistrats registratur den 3.11.1739 hade Johan Georg Jeansson å sin då i livet varande hustru *Anna Justina Buchous* vägnar befullmäktigat en nu avliden person *Hindrik Koop i Lübeck* att söka hennes och medarvingarnas rätt i arvdelningen efter deras i Lübeck avlidne faderbroder *Philip Buchou (d.ä.)*. Till ny fullmäktig hade utsetts *David Spelmeyer* i Hamburg. (Ba:44). Samma källa den 8.12.1739 omtalar, att Johan Georg Jeansson med sin avlidna hustru *Anna Justina Jeansson* hade två barn, *Agneta* och *Philip*. Hans två svågrar *Albrecht och Carl Buchou* bodde i Jönköping. – Efter första hustruns död gifte Johan Georg Jeansson den 14.10.1747 om sig med *Christina Maria Biehusen*

Bouppteckningen efter *borgaren Arvid Apelbergs* avlidna hustru visade enligt magistratens årshandlingar 22.7.1749 (EIIb:56), att vinhandlare Johan Georg Jeansson hade en fordran på 710 d 26 öre smt, medel, som innestod i auktionskassan efter försäljningen av *Apelbergs fastighet*.

Vinhandlare Johan Georg Jeansson efterlämnade enligt bouppteckning 14.1.1766 110 962:12 d smt, därav hus och gård, bestående av två bebyggda och en ödetomt vid Västra hamnen i hörnet av Drottninggatan, värda 17 750 d smt, 1/3 av två ödetomter på Torggatan (1/3 ägdes av *handlanden Fredericis änka*), värd 200 daler och kontant 22 924 daler.

1775–90 ägde avlidne vinhandlare Johan Georg Jeanssons änka tre tomter här. Hon sades 1785 ha uppsagt sitt burskap. Hos henne bodde 1787 *handelsmannen Christian Åkerman* och *rådmanen Sven Schale*. 1800 säges gården tillhöra borgaren Janssons änka och 1807 vara hennes ödetomt.

Gården uppbjöds av

handlanden Gustaf Prytz	5.3.1810
grosshandlaren G. R. Prytz barn	24.2 1834
fabrikör Adolf Prytz	12.7.1847 och 21.9.1868
grossh. Carl Axel Prytz	13.1.1873

Södra delen av 4.45

Näst efter Cornelius Claesson i mantalslängden följer 1648–50 en Jan Jansson (Johan Johansson) vars gård Cornelius Claesson köper för 200 rdr 1650 (huseköpspenning betalades den 4.11. s.å. med 4 daler). En gård för 200 rdr var på den tiden icke obetydlig. Det är troligt, att denne Johan Johansson var identisk med byggmästaren eller tornbyggaren Jan Jansson timmerman, senare bosatt 1.34. Den 17.1.1649 vände sig Jan Jansson Byggmästare mot *Richard Richardsson*, som skulle lämna 7 rdr till Jan Janssons svärmor i Holland: hon hade ej fått pengarna. Johan Johansson hade låtit begrava ett par av sina barn 1643 och 1647 och måste i juli 1653 begrava både sin hustru och ett barn. Redan den 9 november sistnämnda år gifte han om sig med Christin Larsdotter. Det var ofta icke fråga om några sorgeår på den tiden. Änklingarna måste sffaffa någon, som skötte de efterlämnade barnen.

Vågar man vara riktigt fantasifull kan Johan Johansson vara brorson till Cornelius Claesson och son till den ovan (4.45m) omtalade Jan Claesson Byl (Bijhl). Han kunde alltså ha ärvt byggmästareyrket.

Som vi har sett (4.45m) kallades Cornelius Claesson Bijhl också Cornelius de Bur. Detta föranleder frågan, om det finns någon släktskap mellan honom och Jan de Bour, som uppodlade landeriet Burgården, som han arrenderade åtminstone redan 1625. 1627 omtalas Jan de Bours hus vid Jacobsgatan. Hans släkt har skildrats under artikeln Torkel Esbjörnsson 4.20, kv. Värnamo. I en artikel av V. V. Soalinna, bosatt Helsingfors 35, Ulfsvägen 5 D 52, behandlas släkten med utgångspunkt från Wilhelm Bergs Samlingar till Göteborgs historia och Christine Kyrkas böcker. Han nämner den *Cornelius von der Burg*, som i Christine församling den 24.11.1704 gifte sig med öltapparedottern *Catharina Corneliustochter* (fullständigare *van der Fliedt*), döpt den 1.9.1672. Svärfadern Jan de Burs systerson eller styvson *Cornelius Willumsson van der Fliedt*, bosatt 2.13, också kallad *Cornelius Buur* var bror till *Torkel Esbjörnssons* hustru *Altje*.

Sedan fortsätter Soalinna: "Kanalbygget i Arboga 1691 leddes av holländaren van der Burg, i en tidskrift 'Sjöväsendet' kallas han 'holländska ingenjören de Bourg'." 1697 vigdes i Stockholm byggmästaren *Cornelius de Bourgh* och hustru Maria de Boij. Enligt "Stockholms Råd och Rådhus" var (bruden) *Maria Andersdotter Boij*, född 1638 och änka efter *engelsmannen Blacket*. I Arboga annaler 1748 nämnes "byggmästaren Cornelius de Burg, han har givit utlåtande om (kyrktornet) i tiderna, naturligtvis just c:a 1691".

Tillgängliga arkivhandlingar är troligen för otillräckliga för att utreda släktsammanhanget mellan bärarna av släktnamnen de Bur (de Boer, de Bour) och Bijhl.

Det var antagligen denna gård som Cornelius Claesson de Bur för 220 rdr sålde till

Jöns Torge(l)sson skeppare

1649–58

Huseköpspenning betalades den 7.2.1653 med 7.16.1647 omtalades Jöns Torgesson i 27 roten hos Jost stensättare. I kämnärsrätten fick han den 4.11.1654 stå till svars för att han skulle ha skällt på Henrik Eilking.

Den 5.6.1654 betalades huseköpspenning för Jöns Torges gård såld till Börge Bengtsson: den uppgick denna gång till 3 d smt, alltså mindre än hälften av summan vid köpet 1653. Det kan alltså vara så, att den *Börge Börgesson skraddare*, som var bosatt i gården söder härom 1659–68 kan ha ärvt gården av sin far Börge Bengtsson som köpt gården av Jöns Torgesson. När "mäster

Daniel ballberer" köper (resten av?) Jöns Torgessons gård för 300:- betalade han i huseköpspenning 9 d smt.

Hustru Margareta sal Jöns Torgersson förliktes vid kämnärsrätten den 15.11.1671 med *Mäster Märten Schmidts hustru*, vars piga skulle ha beskyllt henne för stöld av silver.

Fältskären Daniel Paulsson Lund

1656–60, änkan 1666–67

Det är förvillande, att det vid denna tid fanns flera stycken "Daniel balber".

Vid underrätten den 22.2.1667 uppträder *barberaren Daniel Sager*, som hade helat styrmannen *Sven Joensson Trost*. Han begärde 2 riksdaler i barberarelön av *Lars Joensson*, som hade slagit styrmannen med ett yxskaft, så att denne var blå vid ögat och i sidan och spottade blod i åtta dagar.

Vilken mäster Daniel balber det var, som på "tvenne ställen" hade helat *hustru Elsebe Hans Jöranssons pojke Nils Larsson (Mörck)* i september 1665 är likaså osäkert (se 4.42).

Genom lägesbestämningen vid bouppteckningen efter fältskären Daniel Paulsson Lund den 4.11.1667 vet man, att det var han som ägde denna tomt "östan lilla västra hamnen mellan sal. Claes Corneliisssons gård i norr och Börge Börgessons i söder". Han hade den 12.9.1652 gift sig med Anna Jürgensdotter Wiesenhoff, begr. 16.3.1669 i Christine församling och 12.11.1667 omgift med kyrkoherden i samma församling

Thomas Hacker(us)

(född 1615, död 1685, g 1/ 1644 med Catharina Spalding). Huset hade han byggt 1664 för pengar han delvis hade lånat av svärfadern Jürgen Wiesenhoff, som efter dotterns död fordrade Thomas Hacker på dessa lånade medel och på kostpengar för dottern den 14.9.1669.

Av rättsprotokollet den 17.2.1670 framgår det, att *Casper Wiesenhoff* (se 3.56) nyligen hade tilldömts 986 d 28 öre smt av sin syster hustru Anna Wiesenhoffs arvingar.

Senare den 12 september samma år uppmanades Caspar Wiesenhoffs fader Jürgen Wiesenhoff av Daniel Lunds barns förmyndare att med ed verifiera den attest om ett gårdeköp, som han givit sonen, som var barnens morbroder. Bland annat beskylldes Caspar för att ha tagit arvet efter barnens mormoder. Fråga uppstod också, hur Caspar Wiesenhoff hade kommit åt den gård (5.31), som morfadern Jürgen bebott vid Korsgatan och som Caspar Wiesenhoff sålt till Samuel Loman.

Berge Pehrsson Bakare, som var gift med *Catharina Danielsdotter Lund* klagade i december 1681 över att han icke fick någon redovisning för sin hustrus arv efter hennes föräldrar och efter Jürgen Wiesenhoff. De båda nu avlidna förmyndarna *Anders Hansson* och *Albert Wedinghusen* hade efterträtts av *Christian Petersson*.

"Mäster Daniel balbers änkas gård" övertogs före 1670 av

fältskären och regementskvartermästaren Daniel Johan Gertner.

Han hade 1676 gesällen *Daniel Thilisch* (Gbg 5.1.1694)

Daniel Gertner lät också den 23.10.1699 första resan lagbjuda sal rådman Areels hus och gård belägen vid Västra hamnen mellan Mäster Gottfrid Köppes hus och gård å norra och dess eget på södra sidan, som han köpt av vederbörande förmyndare för 1 800 d smt.

Den 2.9.1690 besvärade sig *Doktor Abraham Bex* samt *apotekarna Petrus Neresius* och *Anders Schwartz* över det intrång, som tvärt emot Kungl. Maj:ts dem nådigste Förunte privilegier gjordes av barberarna här i staden och särskilt mästern Daniel Gertner. Även Niclas Wolf och Eugenius Fistulator var närvarande.

Mästern Daniel Gertner betalade den 3.9.1698 för *mons. Ernst Beckmans* barns begravning. Själv begravdes han vid tyska kyrkan den 11.11.1700, sedan han avlidit av halsfluss, 66 år gammal.

I ett brev till magistraten den 11.12.1700 berättade *Claes Ankarcreutz*, att hans morbroder konst-erfarne Daniel Gertner, som hade varit förmyndare för hans modernearv efter modern *Maria Beckman* hade avlidit under Claes bortovaro. Claes Ankarcreutz sal morfader var *Vincent Beckman*. Mostern, Daniel Gertners änka, *matronan Victoria Beckman* ville slippa förvaltningen av arvet. Claes fader sal *Johan Anckercreutz* hade gift om sig: Claes styvmor hette *Margareta*.

Magistraten meddelade i brev den 12.3.1706 till *handelsmannen Lennart Torstensson i Varberg*, att hans svärmor ”regementchirurgen Mästern Daniel Gertners änka Victoria” hade begärt arvdelen mellan sig och sina barn och mågar (Ba:17).

Victoria Gertner avled 1710 (inventering den 1 sept s.å.) Hennes barn såväl *Christian* som *Vincent Gertner*, som sedermera avlidit i Holstein, och mågen Leonhard Torstensson hade skulder till sterbhuskassan. Christian Gertner är värd sitt eget långa kapitel:

Redan den 23.11.1705 berättas det i årshandlingarna att handelsmannen i Göteborg Christian Gertner hade förlorat 3 à 4 000 rdr värde i gods och annat till sjöss.

I oktober 1707 (Ba:17) skrev magistraten, att köpmannen Christian Gertner, som ”nyligen i sin handel är kommen till korta”, till sina kreditorers bästa hade nedsatt en förseglad koffert hos köpmannen i Stockholm *Johan Daniel Pfeill* med kramgods. 11.11.1707 berättas, att hans ”pojke” *Daniel Niclas Olbers* hade kallats till Arboga för att vittna.

Magistratens registratur den 4.10.1709 innehåller en lång förklaring till Kungl. Maj:t ”över Petter Ahlmans besvär” och Christian Gertners affärer.

”Det har behagat Eders Kongl. Maj:t genom sin allernådigste skrifvelse under den 12 majj nästledne, som oss den 24 dito tillhanda kom, att communicera oss Tullnären Wälb-de Petter Ahlmans ingifne Supplique och Allegater emot för detta köpmannen Christian Gertner angående ostämplade Wahror och Contrabande godz och deriemte allernådigste anbefalle oss att eij allena inkomma med det som wij derwid kunde hafwa att gifwa wid handen, utan jemwäl inhämta hwad berörde Gertners Creditorer derwid kunde hafwa att påminna. Öfwer hwilken Kongl Maj:ts allernådigste Befallning wij allerunderdånigast och förlängst borde oss med vår Förklaring infunnit, om wij hafft Creditorerne och särdeles de Främmande wed handen. Men som de warit bortreste, och ganska få sig nu nu för tijden här uppehålla, een deel ock intet wela med en sådan Affaire hafwa att beställa, sedan de see sig ingen särdeles Nyttia deraf hafwe, så att Herr Ahlman will hielpa dem till sin betalning utan fast mera söker att göra bemälte deras Debitor alldeles oförmögen och honom i grund ruinera, såsom den hoos hwilcken han skall ha funnit Contrabande Wahror, och ostämplat Cramgods. Ty är ock här med emot vår willia något långsamt tillgådt bediandes wij allerunderdånigast att Eders Kongl Maj:t techtes hafwa oss uhrsächtade, emedan wij inte förrän i desse dagar, hafwa erhållit een deel af Creditorernes utlåtelse, hwilcken häriemte i underdånighet bijfogas.

Hwad Herr Tullnären Ahlmans begäran anbelangar, att Magistraten här i Götheborg

1:mo må blifwa befallt att till Stockholm insända alla bemälte Gertners hoos dem warande Originale Documenter och passerade Acter, denne Gertner angående af dhe Hamburgske Köpmännens Räkningar, hwarföre dhe fordra sin betalning samt

2:o Efterfråga skepparens namn och hwarest han war hemma, som ofwanbemälte gods innehafft

3:o Göra sig underkundige utj hwilcken Hampn samma Skeppare med sitt Skepp arriverat och Lossat hafwer jemwäl

4:o hwarest köpmansgesällen Johan Meltzer nu för tiden wistas, som af ofwanbemälte Godz fört till Arboga och

5:o om utj Götheborg eller Halland finnes någon hästmangel att mangla Läroffter med, som sedan kunna wara lijka Hollandz-läroffter.

Hwad det första anbelangar, Så är det därmed den beskaffenhet, att Christian Gertner sökt i föllie af den Höga Kongl. Senatens Allernådigste Promotorial att accordera med sine Creditorer eller cedera bonis för sina åberopade olyckor, hwarföre wij ock utslogo Proclama och Notificerade hans Creditorer dess tillbud. Men när Terminus Comparitionis Anno 1706 den 4 juni inföll och Creditorerna deraf intogo, att hoos honom intet war att hämta eller accordera om, utan alt war Consumerat. Så wände sig Creditorerna sig strax till att disputeras honom Beneficium Cessionis Bonorum, så mycket mer som han intet kunde bewisa sitt åberopade skadestånd. Och som han hade sielf uppgifwit sine Creditorer och hwad han dem skyldig war, och de tyckt sådant wara riktigt. Så frågadees intet så synnerligen efter hans handlingar. Men dock hade somlige Lust till att see, huru han hållit Book, då honom Gertner anbefalltes att uppvisa dem som ock extrajudicialiter skall skedt wara, så att wij ej fått sådane Documenter eller Räkningar om händer unnantagandes desse fåå hwilcke mäst förut warit inkomne eller inprotokollerade, nembl. Hindrich Meister, en Räkning för allene Tröijer, Jacob Greve een Summarisk Räkning, utan att nämna Wahrorne, som han fordrat betalning före. Matthias Pristat har en klar obligation, Johan Laurén een obligation, Herman Nicolaus Heldt och von Lengerken een Summarisk Räkning utan att Specificera Wahrorne, Jacob Bratt en Räkning på några Stycken Dussinkens och Kiersing. Ludwig Ewertsson twenne Wexlar, Adrian Lindström en klar obligation för 100 skeppund Järn. De öfrige Fremmande eller Hamburgske kiöpmännen hafwa sedan de ingen tillgång hoos honom sedt, ej heller hållit mödan wärdt att öfwer gifwa Räkningar, utan låtit förblifwa wed Summor, hwilcke Gertner sielf utj sin Upsatz erkände sig till dem skyldig wara, utan drefwe allena derpå, att han som en opsåtelig fallisant och slösare androm till sky och warnagel måtte ansees.

Hwad Gertner sedan giort med sine handlingar, när han blef dömd som en Banquerott och Alienorum Bonorum Deevetor, det är oss obekant, ej heller wistes han här å ohrten, sedan han effter Eders Kongl Majjts och dess Kongl. Götha Hofrätt domb har utstådt sitt Straf, utan är bortfaren till Engeland och förmehnas derifrån wara gången till Westindien, så att man ej kan höra honom sielf.

Till det andra är oss een omöijelig ting att utforska skepparens Namn, och hwarest han war hemma, som ofwanbemälte gods innehafft, ty som han här i 3 à 4 År hafft Credit, så föllier ock deraf att han intet fått alt sit godz med een skeppare eller på een gång, uthan hwart år något, så att nu effter så lång tijdz förlopp och i dess frånwaro oss äfwen omöijeligit är att weta eller utleta, om Skepparen warit utländsk eller inländsk, om Gertners gods är gångit i hans egit eller andras Namn, eller från och till hwad ort det anländt.

Angående det Tredie, så är det äfwen så omöjligit som det förra att utleta, nembl i hwad hamn skepparen arriverat och lossat hafwer, enär Mann intet kan wette om farkosten lossat i Göteborg, Marstrand, Warberg eller någon annan ort, warandes sådane Saker, som intet böra af våre Embetens försorg att göra oss underkunnige utj, hwilcke farkoster den ene eller andre Köpman- nen har inkommande Godz eller eij, utan det hörer till Tullstaten, hwarest ock ofta finnes den Difficultet, att mången intet sielf angifwer sitt Goodz utan någon annan wänn kan derom hafwa beställt under sitt Namn.

Beträffande det Fierde Momentet, hwarest Köpmans Gesellen Johan Meltzer nu för tiden skall wistas, som ofwanbemälte Godz fört eller följt till Arboga. Så hafwe wij ingen annan effterrättel- se om honom kunnat erhålla, än att han skall wara rest till Stockholm, då han kom från Gertner, och sedan hafwa begifwit sig till Holland och der Engagerat sig under Militien, wetandes här å orten ingen om han är lefwandes eller död.

Till det Femte så har i Halland på Åhskloster af den Silfwercroniske Familien warit inrättat ett fullkomligt Holländskt Lijnwäferij med alt tillbehör, hwarest mycket Hollandz Lärofftt är både Wäfwet och således tillredt, att det haftt approbation och altså lära ock dhe Instrumentalier warit der wed, som till een sådan Fabrics drifwande erfordrades, om det nu är i lika esse, det är oss icke bekant.

Och som wij intet hafwa något synnerligit att gifwa wid handen om denne saaken. Så lemna wij ock med allerunderdånigste Submission under Eders Kongl Majj allernådigste omdöme, hwad Creditorerne hafwa så om Herr Ahlmans förmente obefogenhet till packarnes anhållande som om dess nu påstådda Maneer att skaffa sig Bewijs till sin saaks utförande utj deras här bifogade För- klaring anført hafwa, framhårdandes nu till vår död såsom —

Hans von Gerdes Wilhelm Silentz

Johan Beckman Jacob Wadst

K Treutiger Frantz Schröder

Hans Böker Johan Lauterback”

Den 8.5.1712 och 1.4.1714 omtalar Göteborgs magistrats registratur, att *auditören Adrian Lindström* vände sig mot *Johan Hindrik Kaldiniger och framlidna hustru Viktoria Gertners övriga arvingar* och begärde immission i det modernearv, som tillfallit Christian Gertner, som ”falliera- de och blef dömbd som en Banquerutterare”. Adrian Lindström hade satt sitt och de sinas välfärd i fara för att hjälpa Christian Gertner.

Gården övertogs av mågen

fältskären Johan Hindr. Kaldiniger

(tidigare bosatt 4.49) som den 16.10.1694 hade gift sig med jungfru Wiveka (Webka) Gertner. Hon avled vid 40 års ålder i början av 1711 (begr.29 jan). I slutet av året – den 17 nov. – gifte fältskären om sig med jungfru Maria Elisabeth Rosenbusch.

I en inlaga till magistraten (EII:26) den 4.10.1714 sökte Johan Henrik Kaldiniger stadsfältskärs- tjänsten efter avlidne *Didrik Morter*. Han berättade, att han i 20 år hade vistats i staden och bl.a. skött Morters tjänst under dennes frånvaro i Ostindien. Han hade utan ersättning kurerat de från Skåne anlända blesserade sjuka sachsiska och danska fångarna. Kaldiniger återtog sin ansökan, då han inte samtidigt skulle få betjäna artilleriet.

Gårdens byggnadsvärde var 1715 1 320 d smt (tomtvärde 300 d smt, lösöre 600 d smt). Hos fältskären Kaldiniger verkade 1715 *gesällen Hindrik Siebenhaar*. Efter en fotsjukdom ("eine passion am fusse") avled artillerikirurgen Johan Henrik Kaldiniger 53-årig hösten 1717 (begr. 4 nov. s.å.).

I en årshandling, daterat den 6.2.1717, behandlades frågan om förmynderskapet för Johan Hindrik Kaldinigers omyndiga barn *Viktoria Maria* och *Johanna Juliana*. Man ville förmå *Volrath Tham* att åtaga sig saken. Han kom med ett invecklat resonemang för att slippa uppdraget bl.a. att han var besläktad med de omyndiga längre bort än i tredje led, eftersom hans sal mormoder bara var halvsystem till deras mormor.

I upphandlingslängden 1717 omtalas som boende hos sal. Johan Kaldinigers änka: utom ett par pigor *gesällen Christopher Albrecht* och *läredrängen Samuel, engelske expediten Chambers* (se 4.45n), *köpmansdrängen Nils Westerling*.

Kaldinigers änka Maria Elisabeth Rosenbusch gifte den 29.12.1717 med
artillerifältskären Johan Lorentz Rönnow

som var ägare, när storbranden 1721 drabbade området, varför gården 1723 betecknas som ödetomt. Han ansökte den 14.10.1719 om tjänsten som stadsfältskär (EIIa:31). Han avled vid 62 års ålder 1741 (begr. 15 mars). Hans hustru Maria Elisabeth Rosenbusch hade avlidit redan 1736 (begr. 10 okt.) Han var ägare av den obebyggda tomten ännu 1733 men 1734 hade den övertagits av grannen vinhandlare Johan Georg Jeansson. Se 4.45n och 4.45m.